

WIĘZIENIA W EUROPIE: KRAJOWE WIADOMOŚCI PRAWNE

Śledzenie krajowego orzecznictwa, prawodawstwa i działań organów władzy wykonawczej w kwestiach więziennictwa może stanowić wyzwanie dla praktyków. Celem niniejszego podsumowania przygotowanego przez **European Prison Litigation Network (Europejską Sieć Litygacji Penitencjarnej)**, jej członków i partnerów z całej Europy jest informowanie działających w poszczególnych krajach prawników i organizacji społeczeństwa obywatelskiego o najważniejszych zmianach prawnych dotyczących więziennictwa. Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja ułatwi naszym czytelnikom skuteczne rozpoznawanie trendów europejskich i pozwoli im lepiej wykorzystywać te trendy w praktyce zawodowej. Podsumowanie zawiera wiadomości z **14 państw członkowskich Unii Europejskiej** oraz z **Rosji, Mołdawii, Ukrainy i Gruzji**.

Zachęcamy do wyrażenia opinii na temat tego, co możemy zrobić, aby uczynić nasze podsumowanie jak najbardziej użytecznym dla Czytelników.

PRZEGLĄD AKTUALNOŚCI PRAWNO-PENITENCJARNYCH PAŹDZIERNIK-LISTOPAD 2022

KONTAKTY ZE ŚWIATEM ZEWNĘTRZNYM ■ W Niemczech nowelizacje Bawarskiej ustawy o więziennictwie rozszerzają możliwość prowadzenia rozmów telefonicznych przez osadzonych i wprowadzają możliwość prowadzenia rozmów wideo.

Nowelizacja [litewskiego Kodeksu karnego wykonawczego](#) oraz [Ustawy o stosowaniu tymczasowego aresztowania](#) przygotowane przez tamtejsze Ministerstwo Sprawiedliwości przewidują przekazanie dyrektorom więzień uprawnienia do ograniczania przysługującego osadzonym prawa do korespondencji i rozmów telefonicznych, uniemożliwiania im korzystania z przerwy w odbywaniu kary oraz do ograniczania kontaktów pomiędzy osadzonymi. Zmiany te mają umożliwić im zapobieganie popełnianiu przestępstw w przyszłości, chronić prawa i wolności innych osób oraz zapewnić bezpieczeństwo w zakładach karnych.

WARUNKI POZBAWIENIA WOLNOŚCI ■ W belgijskich zakładach karnych utrzymuje się przeludnienie. Według najnowszych danych ponad dwustu więźniów śpi na materacach. Również w Belgii, sąd nakazał państwu [zmniejszyć gęstość zaludnienia w więzieniu w Lantin i wyeliminować warunki osadzenia, które skutkują nieludzkim i poniżającym traktowaniem](#).

Francuski Naczelny Sąd Administracyjny [odrzucił bez przeprowadzenia rozprawy skargę na warunki przetrzymywania w zakładzie karnym w Bordeaux złożony przez miejscową Izbę Adwokacką i dwie organizacje społeczeństwa obywatelskiego](#). Również we Francji, izba niższa Parlamentu przyjęła poprawkę [przedłużającą o kolejne pięć lat, do 31 grudnia 2027 r., możliwość](#) odstąpienia od zasady umieszczania osadzonych w pojedynczych celach.

Aby zrównoważyć rosnące ceny energii na Węgrzech, rząd tego kraju zakazał ogrzewania instytucji państwowych, w tym zakładów karnych, przy temperaturze powietrza na zewnątrz przekraczającej 18 stopni Celsjusza. Decyzja ta ma [dramatyczne konsekwencje dla warunków życia osadzonych](#).

SYSTEM WYKONYWANIA KARY ■ W **Mołdawii** utworzono grupę roboczą, której zadaniem jest [określenie systemów wykonywania kary](#) w sposób umożliwiający dostosowanie prawa krajowego do międzynarodowych i europejskich standardów więziennych, do przestrzegania których zobowiązał się ten kraj.

W **Hiszpanii** weszła w życie ustawa, która [ogranicza prawo więźniów skazanych za agresję seksualną do odbywania kary w systemie otwartym](#). Ustawa modyfikuje również definicję agresji seksualnej, obniża minimalną karę za takie przestępstwa i nakłada na administrację więzienną obowiązek zapobiegania agresji seksualnej w zakładzie karnym.

WOLNOŚĆ SŁOWA ■ Jeden z **niemieckich** sądów okręgowych orzekł, że wydana przez administrację więzienną decyzja o odmowie aktywacji numeru telefonu dziennikarza na podstawie dyrektywy ministerialnej jest bezprawna, ponieważ konstytucyjne prawo do wolności wypowiedzi może być ograniczone jedynie ustawą.

ZDROWIE ■ W **Niemczech** sąd okręgowy orzekł, że ogólny zakaz noszenia maseczek nałożony przez administrację więzienną podczas zajęć stacjonarnych i terapeutycznych był bezprawny, ponieważ poza zakładami karnymi obywatele zachowują możliwość noszenia maseczki w miejscach, w których ich noszenie nie jest obowiązkowe.

W **Mołdawii** na szczelbu [ministerialnym](#) i [parlamentarnym](#) odbyły się spotkania poświęcone omówieniu reform dostosowujących ramy regulacyjne więziennej opieki zdrowotnej do standardów międzynarodowych i europejskich.

KARA DOŻYWCIA ■ W **Ukrainie**, [dwie ustawy](#) zmieniają procedurę zwolnienia skazanych odbywających karę dożywocia. Skazanym odbywającym w Ukrainie karę dożywotniego pozbawienia wolności nie przysługiwała uprzednio możliwość zwolnienia, co stanowiło naruszenie standardów ETPCz. Reforma spotkała się z [krytyką ze strony organizacji społeczeństwa obywatelskiego](#).

ORGANY MONITORUJĄCE ■ W **Niemczech** berliński Sąd Okręgowy orzekł, że usunięcie lekarki z berlińskiej rady więziennej za krytykę środków rządowych w kontekście pandemii COVID-19 naruszyło jej prawo do wolności wypowiedzi.

RZECZY OSOBISTE ■ **Czeski** rząd zaproponował zmiany w prawie mające na celu nowelizację niedawno wprowadzonych przepisów dotyczących windykacji zobowiązań, które umożliwiały administracji więziennej wstrzymanie całej kwoty wysyłanej osadzonemu w ciągu miesiąca kalendarzowego, co miało negatywny wpływ na oszczędności osób osadzonych.

DETENCJA PREWENCYJNA ■ W **Austrii** uchwalono przepisy nowelizujące [reformę instytucji bezterminowej detencji prewencyjnej](#) osób chorych psychicznie, które popełniły przestępstwo i w odniesieniu do których w opinii psychiatrycznej stwierdzono, że mogą popełnić kolejne przestępstwa. [Poprawki poddane zostały krytyce](#) z uwagi na nieustalenie maksymalnego terminu detencji prewencyjnej oraz brak zawężenia jej przesłanek, co miałoby w celu zmniejszenia rosnącej liczby osób osadzonych w areszcie prewencyjnym.

PRAWO PENITENCJARNE ■ **Grecki** Parlament przyjął przepisy reformujące Kodeks penitencjarny uchwalony w 1999 roku. Nowe ustawodawstwo, wprowadzające szereg zmian dotyczących uprawnień procesowych i materialnych więźniów, zostało [skrytykowane przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego](#) z uwagi na nierozwiązanie problemu chronicznych nieprawidłowości w greckich zakładach karnych i dalsze ograniczanie praw osadzonych.

W **Polsce** przeprowadzono konsultacje społeczne w sprawie regulacji, które mają zostać przyjęte w ramach trwającego programu reformy więziennictwa. Pierwszy przepis [zobowiązywałby osadzonych do płacenia miesięcznego ryczałtu](#) za każde dodatkowe urządzenie elektroniczne lub sprzęt elektryczny znajdujący się w celi. Drugi zakłada [pobieranie opłat od osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych za ich prywatną korespondencję](#) oraz uprawnia dyrektora zakładu karnego do decydowania w kwestii dostarczania osadzonym papieru i kopert na potrzeby ich prywatnej korespondencji.

WIĘZIENIA W CZASIE WOJNY ■ W **Rosji** [znowelizowano Ustawę o mobilizacji w celu umożliwienia podjęcia służby wojskowej osobom skazanym za ciężkie przestępstwa](#), co wcześniej było zabronione. Nowelizacja ta może być postrzegana jako podstawa prawna dla przyszłych poborów więźniów lub jako retroaktywna legalizacja [skierowania tysięcy osób skazanych do działań zbrojnych na terytorium Ukrainy](#).

ŻYCIE PRYWATNE I RODZINNE ■ Sąd Okręgowy w Szeged na **Węgrzech** [odrzucił wytoczone przez osadzonego powództwo o odszkodowanie za naruszenie jego prawa do życia prywatnego i rodzinnego](#), które miało wynikać z wysokich cen połączeń telefonicznych i powtarzających się nocnych kontroli.

PRAWA PROCESOWE ■ **Portugalski** Sąd Konstytucyjny uznał za niezgodny z konstytucyjną [przepis prawny, zgodnie z którym od decyzji o odrzuceniu wniosku o przyznanie okresu adaptacyjnego na zwolnienie warunkowe nie przysługuje odwołanie](#). Również w **Portugalii** sąd apelacyjny orzekł, że [skazany, w stosunku do którego wykonanie kary pozbawienia wolności zostało zawieszona, i którego kara ta ma zostać uchylona](#), musi zostać wysłuchany przed wydaniem takiego rozstrzygnięcia.

Węgierski Sąd Najwyższy przypomniał, że [skazani zwolnieni z zakładu karnego mogą złożyć pozew o odszkodowanie bezpośrednio do sądu](#), bez konieczności wcześniejszego kierowania pozwu do administracji zakładu karnego.

ZMIANA SPOSOBU WYKONYWANIA KARY ■ Trybunał Konstytucyjny **Republiki Czeskiej** unieważnił orzeczenie jednego z sądów rejonowych, który odrzucił złożony przez osadzonego wniosek o warunkowe zwolnienie wyłącznie na podstawie tego, że wnioskujący klasyfikowany był jako recydywista, nie biorąc pod uwagę podejmowanych przez niego w trakcie odbywania kary wysiłków na rzecz reintegracji społecznej.

PRAWA SOCJALNE ■ **Francuskie** rozporządzenie z mocą ustawy (*ordonnance*) uzupełniające ustawę uchwaloną w 2021 r. [zbliża prawa socjalne więźniów do praw przysługujących ogółowi społeczeństwa](#) i skutkuje zwiększeniem zakresu stosowania francuskiego Kodeksu Pracy i Kodeksu Ubezpieczeń Społecznych wobec osób pozbawionych wolności.

TORTURY ■ **Hiszpański** Sąd Najwyższy utrzymał w mocy wyroki jednego i trzech lat pozbawienia wolności orzeczone wobec dwóch funkcjonariuszy służby więziennej [uznanych za winnych stosowania tortur wobec tymczasowo aresztowanego](#). Sąd nie przychylił się do twierdzenia oskarżonych, że przemoc zastosowana wobec osadzonego nie była wystarczająco dotkliwa, aby uznać ją za tortury, i odwołał się do teleologicznej przesłanki przestępstwa stosowania tortur (w omawianej sprawie, tortury miały na celu ukaranie pokrzywdzonych za czyny, o których popełnienie byli podejrzani).

PEŁNA TREŚĆ NUMERU JEST DOSTĘPNA NA NASZEJ STRONIE INTERNETOWEJ >>

Szczególne podziękowania za wspólne opracowanie tego podsumowania składamy naszym [członkom](#)
[i partnerom współpracującym!](#)

**EUROPEAN
PRISON
LITIGATION
NETWORK**

www.prisonlitigation.org

21ter rue Voltaire

75011 Paris (Paryż)

Francja

contact@prisonlitigation.org

Niniejsze podsumowanie jest finansowane przez Unię Europejską, UNAIDS i Fundusz im. Roberta Carra. Wyrażone w nim poglądy i opinie stanowią wyłącznie poglądy i opinie autorów i nie muszą prezentować oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej, UNAIDS lub Funduszu im. Roberta Carra. Unia Europejska, Komisja Europejska, UNAIDS i Fundusz im. Roberta Carra nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

**ROBERT
CARR
FUND** For civil
society
networks

